

درس نهم: نهضت ملی شدن صنعت نفت ایران

• نفت و اهمیت آن

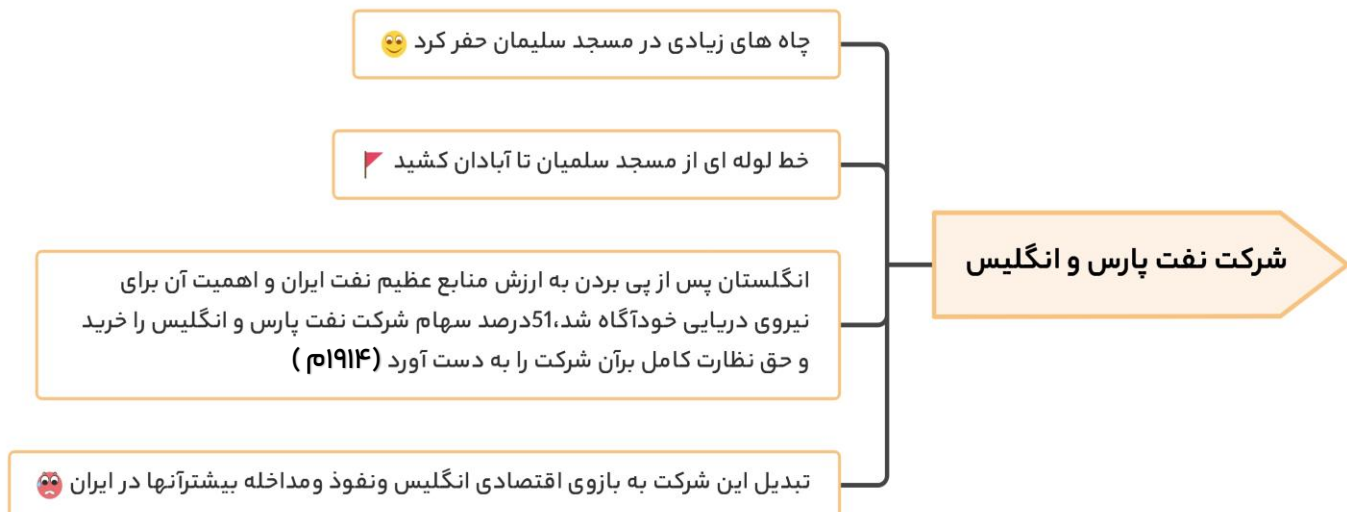
- پیشرفت و گسترش صنعت در ۱۵۰ سال اخیر، نفت بعنوان مهم ترین منبع انرژی اهمیت یافت و جنگ های جهانی اهمیت نفت را بیشتر آشکار ساخت..... حواست به جمله دوم باشه :»
- در اوایل سده ۲۰، کشف منابع در غرب آسیا و توجه کشورهای استعمارگر و صاحبان صنایع بزرگ به کشورما که رتبه سوم ذخایر نفت و رتبه اول مجموع ذخایر نفت و گاز در دنیا دارد.

تاریخچه کشف و استخراج نفت ایران

دوره مظفرالدین شاه

- واگذاری امتیاز کشف و استخراج نفت و گاز در ایران به مدت ۶۰ سال به ازای ۲۰ هزار لیره نقد ۲۰ هزار لیره به شکل سهام و تنها ۱۶ درصد سود خالص سالانه به سرمایه دار انگلیسی، ویلیام ناکس دارسی (۱۲۸۰ ش / ۱۹۰۱ م)
- فعالیت انگلیسی ها برای یافتن منابع نفت در مناطق مختلف ایران با فوران نخستین حلقه چاه نفت در مسجد سلیمان به نتیجه رسید (۱۲۸۷ ش / ۱۹۰۸ م) و شرکت جدیدی بنام شرکت «نفت پارس و انگلیس» تشکیل شد.

پس از نهضت مشروطه

حاضری ی داستان بهت بگم 😊❤️

پس از نهضت مشروطه، همواره میان دولت ایران و انگلیس اختلافات دامنه داری درباره نحوه عملکرد شرکت نفت ایران و انگلیس و پرداخت سهم ایران وجود داشت..... پس اختلافاً بیشتر سر سهم ایران بود: {.....در نتیجه این اختلافات بود که رضاشاه امتیازنامه داری را یک طرفه لغو، اما خیلی زود قرار داد نفتی دیگری با انگلیس منعقد نمود (۱۳۱۲/۱۳۱۳ش)..... از چاله درمیایم میفتیم تو چاه: [.....در قرار داد جدید سهم ایران نسبت به قرار داد قبلی اندکی افزایش یافت و محدوده جغرافیایی قرارداد به میدان های نفتی شناخته شده جنوب کشور محدود گردید اما در عوض ۳۰ سال به مدت قرارداد افزوده شد.

• اوضاع سیاسی و اجتماعی ایران پس از شهریور ۱۳۲۰

• پس از اشغال ایران در شهریور ۱۳۲۰ و برکناری و تبعید رضاشاه از کشور، کنترل مستقیم راه های اصلی خلیج فارس به مرزهای شوروی و حفاظت از چاه ها و تاسیسات نفت جنوب را به دست گرفتند. • بازداشت شخصیت های ایرانی، هوادار دولت های محور و آلمانی های فعال در ایران • قحطی، بیماری و نابسامانی اقتصادی و اعتراض های خیابانی از جمله تهران بدلیل کمبود و گرانی مواد غذایی و نان و عدم تامین آذوقه و غله مورد نیاز مردم با توجه به تعهد اشغالگران	اقدامات متفقین در ایران
• ادای سوگند در مجلس شورای ملی که مطابق قانون اساسی بعنوان یک پادشاه مشروطه سلطنت کند نه حکومت..... باریکلا بهشش • املاکی که پدرش تصاحب کرده بود در اختیار دولت گذاشت تا به صاحبان خود برگرداند..... بابا دمت گرم • به مراجع تقلید اطمینان داد که حجاب را محدود یا ممنوع نخواهد کرد... آفرین	اقدامات محمدرضا پهلوی برای تحکیم جایگاه
• شاه فقط بر ارتش مسلط و نظارت و قدرت اداری و اجرایی کشور هیئت دولت و مجلس شورای ملی. • نفوذ زیاد اعیان و اشراف زمیندار و غیر زمیندار در مجلس، هیئت دولت و در سطح محلی. • فعالیت گسترده مطبوعات و احزاب به صورت و با شور و شوق فراوان و نقش موثر در تحولات سیاسی و اجتماعی..... حواست اینجا باشه 😊❤️	در فاصله سال های ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۲

• زمینه های نهضت ملی شدن نفت

• در دوران اشغال ایران، رقابت آمریکا برای کسب امتیاز استخراج نفت در مناطقی که خارج از محدوده قرارداد ۱۳۱۲ش ایران و انگلیس، از جمله نفت شمال. • نمایندگان (دوره ۱۴) به پیشنهاد دکتر مصدق، تصویب طرح عدم مذاکره نفت بدون تأیید مجلس (۱۳۲۳ش) و این مصوبه در حکم اتخاذ سیاست موازنه منفی... دوتا تعریف زیر مهمه ♥ موازنه منفی: یعنی ایستادگی در برابر امتیاز خواهی دولت های سلطه جو موازنه مثبت: تسلیم در برابر قدرت های بزرگ و اعطای امتیاز به آنها • احمد قوام (قوام السلطنه) نخست وزیر وقت، بخاطر اینکه شوروی نمیخواست بدون گرفتن امتیاز نیروهایش را خارج کند، طی موافقت نامه ای امتیاز نفت شمال را به شوروی واگذار کرد. • این موافقت نامه باید به تأیید مجلس می رسید، اما مجلس نه تنها رد بلکه واگذاری هرگونه امتیاز را به خارجی ها ممنوع کردند. 😊	سیاست موازنه منفی
• نمایندگان مجلس در مخالفت با اعطای امتیاز نفت شمال: اقدامات لازم برای گرفتن تمامی حقوق ملی در موضوع نفت جنوب باید انجام شود. (مهر ۱۳۲۶) • این اقدام، اعلام رسمی نارضایتی از قرارداد نفتی ایران با انگلستان و تلاش برای تجدیدنظر در آن سپس گسترش انتقاد و اعتراض نسبت به این قرارداد در محافل سیاسی و مطبوعاتی.	اعتراض به قرارداد نفت جنوب
• پس از مذاکرات میان نمایندگان در جهت بازنگری قرارداد نفت جنوب، امضای قرار داد الحاقی. • قرارداد الحاقی: معاهده نفتی ۱۳۱۲ را اندکی تعدیل اما باز هم تامین کننده حقوق و منابع کشور ما نبود و به این دلیل نمایندگان مخالف قرارداد، مانع رای گیری درباره آن شدند. • در مجلس شانزدهم اقلیتی از نمایندگان عضو جبهه ملی به رهبری دکتر مصدق با مخالفت موثر خود جلوگیری از تصویب قرارداد مذکور. • از جمله علل مهم مخالفت با قرارداد الحاقی گس-گلشایان: ۱- نادیده گرفتن حقوق مادی مردم ۲- نقض حاکمیت ملی و استقلال کشور ۳- مشروعیت بر تسلط بیگانگان بر منابع و نفت.	جلوگیری از تصویب قرارداد الحاقی

• نمایندگان، طرح ملی شدن صنعت نفت ایران را پیشنهاد و استقبال گسترده شخصیت ها و گروه های مختلف و پشتیبانی بسیاری از مطبوعات....خدا روشکر:»

• اعتصاب هایی در مخالفت با قرارداد الحاقی و طرف داری از ملی شدن صنعت نفت.

• آیت الله سید ابوالقاسم کاشانی، که سابقه طولانی در مبارزه با استعمار انگلستان داشت، با جدیت تمام از جنبش ملی شدن نفت حمایت و در اعلامیه ای، مبارزه برای این امر را تکلیف دینی و وطنی شمرد.

• سپهبد حاجعلی رزم آرا: در مقام نخست وزیر (تیر تا اسفند ۱۳۲۹) از سیاست انگلستان جانب داری و مخالف ملی شدن نفت

مبارزه برای ملی کردن نفت

تصویب قانون ملی شدن صنعت نفت

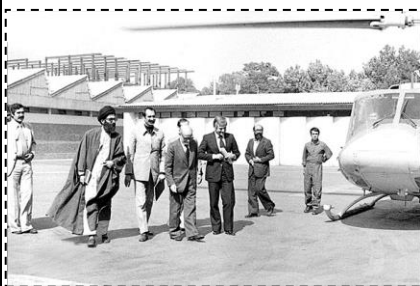
• پس از اعدام انقلابی رزم آرا توسط خلیل طهماسبی (۱۶ اسفند ۱۳۲۹) (اعضای فداییان اسلام) مهم ترین مانع ملی شدن برداشته شد و چند روز بعد از آن، نخست مجلس شورای ملی ۲۴ اسفند ۱۳۲۹ سپس مجلس سنا در ۲۹ اسفند ۱۳۲۹ تصویب طرح ملی شدن صنعت نفت.....تبریک میگم

• عوامل تاثیرگذار بر خیزش ملت ایران برای گرفتن حقوق ملی:

۱- پیروزی جنبش های ضد استعماری مردم هندوستان علیه انگلستان بعنوان استعمار پیر

۲- موفقیت حرکت های استقلال طلبانه در برخی کشورهای آسیایی و آفریقایی

• در اردیبهشت ۱۳۳۰، دکتر مصدق با حمایت افکار عمومی، اتحاد نیروهای ملی و مذهبی و پشتیبانی آیت الله

کاشانی نخست وزیر شد تا قانون ملی شدن صنعت نفت و خلع ید از شرکت نفت ایران و انگلیس اجرا کند.

• اولین اقدام دکتر مصدق: هیئتی را به ریاست مهندس مهدی بازرگان به خوزستان فرستاد تا مراکز و تاسیسات نفتی را از حوزه و اختیار شرکت نفت ایران و انگلیس خارج کند.

نخست وزیری مصدق و اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت

• اقدامات انگلیس برای جلوگیری از تصویب ملی شدن صنعت نفت:

۱- تحریک کارگران صنعت نفت به اعتصاب گسترده از طریق منع شرکت از پرداخت فوق العاده دستمزد آنان
۲- فرستادن کشتی های جنگی خود به خلیج فارس و بنادر ایران و تهدید نظامی
۳- طرح شکایت از ایران در مجامع بین المللی

اقدامات انگلستان برای ممانعت از ملی شدن نفت

۴- تهدید اقتصادی باتعطیلی شعب بانک انگلیس، خارج کردن سرمایه های شرکت نفت و تحریم خرید نفت	
• برای مقابله با تهدید ها و تحریم های اقتصادی انگلستان: اجرا برنامه اقتصاد بدون نفت. ☺ • دکتر مصدق حقوق دان بود و با حضور در مجامع بین المللی دفاع از حقانیت ملت ایران. • دفاع منطقی نخست وزیر و وکلای حقوقی ایران باعث صدور رای به سود ایران توسط شورای امنیت سازمان ملل متحد و دیوان بین المللی لاهه.....ایول:»» • ایران پس از پیروزی در دادگاه لاهه، از انگلستان خواست که بدهی های شرکت نفت و خسارت های ناشی از تاخیر و.. بپردازد و انگلیس این تقاضا را نپذیرفت و ایران اقدام به قطع رابطه سیاسی با لندن کرد.	اقدامات دکتر مصدق
• در تیر ۱۳۳۱ دکتر مصدق برای کاستن از نفوذ و قدرت دربار و مقابله با کارشکنی از محمدرضا پهلوی خواست که اختیار وزارت جنگ و فرماندهی ارتش را به او بسپارد و چون شاه با این تقاضا مخالفت کرد از مقام خود استعفا داد و شاه بی درنگ احمد قوام را مامور تشکیل دولت کرد.....داره جالب میشه جریان: { • آیت الله کاشانی ضمن مخالفت با نخست وزیری قوام، مردم را به مبارزه فرخواند و اعلام کرد(اگر قوام کناره گیری نکند اعلام جهاد میکنم و خودم کفن پوشیده، با ملت در پیکار شرکت میکنم)) • مردم در ۳۰ تیر ۱۳۳۱ به خیابان ها ریخته و نیروهای نظامی تظاهر کنندگان را سرکوب و به خاک و خون کشیدند و شاه که موقعیت خود را در خطر دید به استعفای قوام و بازگشت مجدد مصدق رضایت داد. • دکتر مصدق مجدداً نخست وزیر شد و وزارت جنگ و ۱- فرماندهی نیروهای مسلح را در اختیار گرفت ۲- شاه را از برقراری ارتباط مستقیم با سفرای خارجی منع کرد.	قیام ۳۰ تیر ۱۳۳۱
• نهضت ملی شدن نفت با اتحاد احزاب و گروه های مختلف بر محور مبارزه با استعمار انگلیس آغاز شد. • پس از پیروزی قیام ۳۰ تیر، اتحاد رهبران و شخصیت ها و احزاب و گروه های دخیل در نهضت بر اثر روحیه لجابت، خودمحموری و قدرت طلبی و منفعت جویی های فردی و گروهی به تفرقه و دشمنی تبدیل شد. • با گسترش اختلافات سیاسی بین شخصیت ها و... منافع کشور و اهداف نهضت نفت فراموش شد...:»)	بروز اختلاف و تفرقه در نهضت

- اتحاد آمریکا و انگلیس برای براندازی دولت مصدق با استفاده از گسترش اختلاف بین مصدق و کاشانی
- امیدواری دکتر مصدق بر پشتیبانی آمریکا از ماجرای نفت اما جانب داری از انگلستان بخاطر سیاست فعال درباره ایران
- طراحی کودتای ۲۸ مرداد حاصل توافق آمریکا و انگلیس

- توافق درباره سرنگونی دولت مصدق و انتصاب سرلشکر فضل الله زاهدی به نخست وزیری
- ایجاد آشوب خیابانی و به راه انداختن جنگ روانی علیه مصدق در مطبوعات در شبکه جاسوسی دو کشور

- طراحان کودتا از طریق اشرف پهلوی و ژنرال نورمن شوار تسکف آمریکایی، محمدرضا پهلوی را که در پذیرش کودتا تردید داشت، متقاعد کردند که موافقت کند و با ورود مامور ویژه سیا به ایران در اواسط تیر ۱۳۳۲ و ملاقات او با

فضل الله زاهدی، مقدمات اجرای کودتا فراهم شد.... از مهمیات ❤

- در ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ واحدهایی از ارتش به فرماندهی فضل الله زاهدی مراکز مهم دولتی را تسخیر و دولت مصدق را سرنگون کردند و دکتر مصدق به همراه یاران نزدیکش دستگیر و محاکمه شدند.
- زاهدی نخست وزیر شد و اعلام حکومت نظامی کرد.

- یک سال و اندی بعد پهلوی با انگلستان و آمریکا درباره نفت به توافق رسیده و موجب قراردادی، تولید و فروش نفت ایران را به کنسرسیومی از شرکت های نفتی انگلیسی، آمریکایی، هلندی و فرانسوی واگذار کرد.

- براساس این قرار داد: کنسرسیوم به مدت ۲۵ سال نفت ایران را استخراج و فروش و نیمی از سود خالص را به کشورما بپردازد.

- گروهی از شخصیت ها و تعدادی از استادان دانشگاه، تشکلی بنام «نهضت مقاومت ملی» پایه گذاری و با قرار داد جدید به مخالفت پرداختند که منجر به اخراج آنان از دانشگاه شد.

- آیت الله کاشانی نیز اعتراض کرد و در ۱۶ آذر ۱۳۳۲ گروهی از دانشجویان دانشگاه تهران در اعتراض به برقراری روابط سیاسی مجدد با انگلستان و سفر معاون رئیس جمهور آمریکا (ریچارد نیکسون) به ایران تظاهرات کرده که در آن سه تن از دانشجویان به شهادت رسیدند..... چه خشن:»

کودتای ۲۸
مرداد ۱۳۳۲

ادامه مبارزه
پس از
کودتا

هدف عمده رضاشاه از لغو یک جانبه امتیاز کشف و بهره برداری از منابع نفتی ایران که در دوره مظفرالدین

شاه با ویلیام ناکس داریسی بسته شده بود، کدام است؟

۱) کوتاه کردن دست شرکت نفتی خارجی در کشور

۲) اختلافات دامنه دار میان شرکت نفت ایران و انگلیس درباره نحوه عملکرد شرکت

۳) فراهم ساختن زمینه حضور آلمانی ها در کشور و حمایت از سیاست های هیتلر

۴) حمایت از توسعه و نفوذ ارتش آلمان ها در خاور میانه و تحت فشار قرار دادن انگلستان

سراسری ۹۴

با واگذاری امتیاز کشف و استخراج نفت به ویلیام ناکس دارسی در دوره مظفرالدین شاه، نخستین حلقه چاه در کدام منطقه به نتیجه رسید؟

- (۱) اهواز (۲) آبادان (۳) بوشهر (۴) مسجد سلیمان.
- سراسری ۹۸

پس از کودتای ۲۸ مرداد، حکومت پهلوی تولید و فروش نفت ایران را به کنسرسیومی از شرکت های نفت واگذار کرد. کشورهای عضو آن و مدت این قرارداد در کدام گزینه به درستی آمده است؟

- (۱) انگلیس، آمریکا، هلند و فرانسه - ۲۵ سال
(۲) انگلیس، آمریکا، شوروی و فرانسه - ۶۰ سال
(۳) انگلیس، آمریکا، فرانسه و شوروی - ۲۵ سال
(۴) انگلیس، آمریکا، هلند و فرانسه - ۲۵ سال
- کانون فرهنگی آموزش

یکی از اقدامات مهم دولت دکتر مصدق در جریان ملی شدن صنعت نفت برای مقابله با تحریم های اقتصادی و تهدیدات انگلستان کدام است؟

- (۱) برنامه اقتصاد بدون نفت.
(۲) حضور در مجامع بین المللی
(۳) سیاست موازنه منفی
(۴) قطع رابطه سیاسی با انگلستان
- سراسری ۹۹

در زمان مظفرالدین شاه، امتیاز کشف و استخراج نفت و گاز در ایران به چه کسی واگذار گردید؟

- (۱) ویلیام (۲) رویتر (۳) نوزبیلژیکی (۴) دارسی
- سراسری ۹۴

مهم ترین مانع در راه تصویب طرح ملی شدن صنعت نفت ایران کدام بود و این مانع چگونه برداشته شد؟

- (۱) اتخاذ سیاست موازنه مثبت در مجلس شورای ملی - پیشنهاد طرح سیاست موازنه منفی توسط دکتر مصدق
- (۲) انعقاد قرارداد الحاقی معروف به قرارداد گس-گلشائیان - نطق طولانی حسین مکی در مجلس ۱۵
- (۳) مخالفت شدید سپهبد حاجعلی رزم آرا با این طرح - اعدام انقلابی رزم آرا توسط خلیل تهماسبی.
- (۴) روی کار آمدن احمد قوام السلطنه - قیام مردمی ۳۰ تیر ۱۳۳۱ به رهبری آیت الله کاشانی

تیر ۱۴۰۰

کدام موارد درباره سوابق مصدق قبل از تصدی پست نخست وزیری در سال

۱۳۲۹ شمسی درست است؟

- الف: نماینده مجلس شورای ملی و از مخالفان خلع قاجاریه از سلطنت بود.
- ب: در مجلس موسسان به تغییر سلطنت از قاجاریه به پهلوی رای نداد
- ج: نماینده دوره شانزدهم مجلس شورای ملی بود و با قرارداد الحاقی گس گلشائیان مخالفت کرد.
- د: نماینده دوره چهاردهم مجلس شورای ملی و طرفدار سیاست موازنه مثبت بود

(۱) الف - ب

(۲) الف - ج

(۳) ج - د

(۴) ب - د

اردیبهشت ۱۴۰۳

کدام مورد درباره رویدادهای مربوط به تاریخ نفت کشور ایران درست است؟

- (۱) طرح ملی شدن صنعت نفت ایران، توسط نمایندگان مخالف قرارداد الحاقی در مجلس شانزدهم مطرح شد
 - (۲) پس از گسترش اعتراضات و انتقادات های محافل مطبوعاتی و سیاسی به قرارداد الحاقی، نمایندگان مجلس خواستار تجدید نظر در آن شدند.
 - (۳) اولین مخالفت ها با تصویب قرارداد الحاقی، توسط اقلیت نمایندگان عضو جبهه ملی به رهبری دکتر مصدق در مجلس شانزدهم شکل گرفت.
 - (۴) در دوره ۱۵ مجلس شورای ملی در سال ۱۳۲۳ هجری شمسی طرحی به پیشنهاد دکتر مصدق تصویب شد که در حکم اتخاذ سیاست موازنه منفی بود.
- خارج ۱۴۰۱

کدام مورد درباره تقدم و تاخر رویدادهای زیر مربوط به جنبش ملی شدن صنعت نفت ایران درست است؟

- الف: انگلستان به تهدید نظامی ایران پرداخت.
 - ب: انگلستان خرید نفت ایران را تحریم کرد.
 - ج: دیوان بین المللی لاهه رای خود به سوی ایران را صادر کرد.
 - د: دولت ایران، روابط سیاسی خود را با لندن قطع کرد.
- (۱) «د» متاخر ترین رویداد نسبت به سایر رویداد ها است
 - (۲) «ج» متاخرترین رویداد نسبت به سایر رویداد ها است.
 - (۳) «ب» پس از «د» روی داد.
 - (۴) «الف» پس از «ج» «د» روی داد.

تیر ۱۴۰۲

کدام پادشاه قاجار امتیاز کشف و استخراج نفت و گاز را به مدت ۶۰ سال به یک سرمایه دار خارجی واگذار کرد؟

(۱) احمد شاه

(۲) محمدعلی شاه

(۳) مظفرالدین شاه.

(۴) ناصرالدین شاه

خارج ۱۴۰۰